

**WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI**

Marek Zająk

Warszawa, dnia 26 sierpnia 2008 r.

KSR 411401-2/08
1/08/001

Pani Ewa Lech

Główny Lekarz Weterynarii

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego, skontrolowała Główny Inspektorat Weterynarii, zwany dalej „GIW”, w zakresie postępowania z organizmami genetycznie zmodyfikowanymi. Kontrola objęła lata 2005-2007.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym 23 lipca 2008 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Pani Minister niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, realizację zadań Głównego Lekarza Weterynarii w zakresie organizowania i sprawowania nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO) w paszach, przeznaczonych dla zwierząt gospodarskich.

Z ustaleń kontroli wynika, że w latach 2005, 2006 i 2007 na rynku pasz funkcjonowało odpowiednio: 1.120.232; 1.203.717 i 913.378 podmiotów (producenci, przetwórcy, dystrybutorzy, przewoźnicy). Główny Lekarz Weterynarii nie dysponował szczegółowymi danymi dotyczącymi występowania GMO w paszach, a jedynie posługiwał się danymi szacunkowymi, przedstawianymi m.in. przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Według tych danych, z ogólnej ilości zasobów surowców i komponentów paszowych - wynoszących w latach 2005, 2006 i 2007 odpowiednio ok. 20,1; 17,2 i 20,5 mln ton - ca 50% - zawierało w różnym stopniu GMO, z tym że występowały one we wszystkich paszach przemysłowych wyprodukowanych w wymienionych latach, w ilości odpowiednio ok. 5,0; 6,0 i 6,6 mln ton. Głównym komponentem tych pasz była śruta sojowa GMO, pochodząca z importu.

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do następujących działań Głównego Lekarza Weterynarii, dotyczących organizowania nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz zawierających GMO:

- określania w corocznych planach urzędowej kontroli weterynaryjnej, minimalnych ilości kontroli w poszczególnych rodzajach podmiotów oraz określania ilości badań laboratoryjnych na zawartość GMO;
- przekazywania nadzorowanym organom Inspekcji Weterynaryjnej (IW) instrukcji dotyczących przeprowadzania kontroli pasz zawierających GMO oraz pobierania pasz do badań laboratoryjnych;
- zobowiązywania nadzorowanych organów IW, do badania w trakcie kontroli weterynaryjnej legalności stosowania GMO w paszach, pełnego wyjaśnienia stwierdzanych w trakcie kontroli nieprawidłowości oraz wdrażania – w uzasadnionych przypadkach - postępowań karno-administracyjnych;
- zobowiązywania wojewódzkich lekarzy weterynarii do przeprowadzania kontroli powiatowych lekarzy weterynarii w zakresie nadzoru nad paszami oraz szkoleń z zakresu GMO;
- przypominania organom IW o obowiązujących przepisach, dotyczących importu pasz genetycznie zmodyfikowanych.

Ponadto NIK stwierdziła, iż Główny Lekarz Weterynarii:

- rozszerzył zakres przedmiotowy kontroli weterynaryjnej - określony listą kontrolną „SPIWET” - o kontrole, wynikające z rozporządzenia (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy¹ oraz rozporządzenia (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r., dotyczące możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniające dyrektywę 2001/18/WE². Nastąpiło to jednak z ponad dwuletnim opóźnieniem w stosunku do daty, od której ww. rozporządzenia obowiązują w Polsce;
- uczestniczył w przygotowaniu „Zintegrowanego wieloletniego planu kontroli dla Polski na lata 2007 do 2009” (MANCP), w tym m.in. kontroli GMO w paszach. Plan ten jednak - w części dotyczącej 2007 r. - był niezgodny z planem rocznym kontroli pasz.

W ocenie NIK, Główny Lekarz Weterynarii nie w pełni sprawnie i skutecznie koordynował wykonywanie przez wojewódzkich i powiatowych lekarzy weterynarii zadań w zakresie sprawowania nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz zawierających GMO. Świadczą o tym ustalenia NIK, wskazujące w szczególności na:

- niepełne realizowanie przez IW planów urzędowej kontroli. Ustalono, że w latach 2005-2007, Inspekcja Weterynaryjna przeprowadziła ogółem 62.842 urzędowe kontrole podmiotów działających na rynku pasz, jednak w 2006 r. zrealizowała jedynie 9% zaplanowanych kontroli producentów mieszanek paszowych i 67% zaplanowanych

¹ Dz.U.L 268 z 18.10.2003, s. 1.

² Dz.U.L 268 z 18.10.2003, s. 24.

kontroli producentów dodatków paszowych, a w 2007 r. - zrealizowała 22% zaplanowanych kontroli producentów mieszanek paszowych i 77% zaplanowanych kontroli jednostek zajmujących się dystrybucją i sprzedażą pasz;

- niepełne realizowanie planów badań laboratoryjnych na GMO i nierzetelne dokumentowanie wyników tych badań. W latach 2005-2007, badaniom laboratoryjnym na GMO poddano zaledwie 464 próbki pasz, o 16 prób mniej niż planowano, z tym że graniczni lekarze weterynarii w 2006 r. i 2007 r. na zaplanowane przebadanie 54 próbek pasz wwożonych do kraju z państw trzecich, badaniami objęli zaledwie 2 próbki pasz. Stwierdzono, iż w 8% protokołów pobrania próbek pasz do badań laboratoryjnych w kierunku GMO, sporządzonych przez powiatowych lekarzy weterynarii, nie podano wielkości partii paszy, z której próbki pobrano. Było to niezgodne z wzorem protokołu pobrania próbek pasz do badań, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi³. Wskutek tego, nie można było określić, jaka ilość badanych pasz zawierała GMO;
- niezapewnienie przez GIW dopływu rzetelnych informacji dotyczących liczby i wyników urzędowych kontroli pasz na obecność GMO, realizowanych przez Inspekcję Weterynaryjną, a także danych dotyczących kategoryzacji zakładów branży paszowej (niespójna była kategoryzacja zakładów branży paszowej wykazywana w planach kontroli i w zestawieniach wyników kontroli). Utrudniało to jednoznaczne określenie stopnia realizacji planów kontroli w stosunku do poszczególnych kategorii zakładów;
- przekazanie przez GIW do systemu EUROSTAT nierzetelnych danych dotyczących realizacji planu urzędowej kontroli pasz w latach 2004-2006; podana przez GIW liczba podmiotów skontrolowanych przez IW była większa od liczby podmiotów funkcjonujących w kraju. Dane te zostały zweryfikowane w trakcie kontroli NIK;
- niepodawanie przez GIW do publicznej wiadomości informacji o występowaniu GMO w paszach i o działaniach kontrolnych IW w tym zakresie. Stwierdzono, iż na stronie internetowej GIW brak było informacji nt. dopuszczenia na rynek UE pasz genetycznie zmodyfikowanych, a także wskazania strony internetowej Komisji Europejskiej, na której prowadzony jest wspólnotowy rejestr zmodyfikowanej żywności i paszy;
- nieinformowanie, na stronach internetowych GIW, o stwierdzonych przypadkach niewłaściwego znakowania pasz zawierających GMO. Tym samym nie wypełniono obowiązku wynikającego z instrukcji GLW z dnia 7 czerwca 2007 r. znak: GIW hig-9/07. Zamieszczenie tego rodzaju informacji na stronach internetowych GIW byłoby także zgodne z dyspozycją art. 14a ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych⁴;

³ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu pobierania próbek środków żywienia zwierząt i pasz leczniczych do badań oraz postępowania z pobranymi próbkami w ramach kontroli urzędowej (Dz.U. Nr 158, poz. 1654), które zostało uchylone z dniem 23 stycznia 2007 r., a od tego dnia obowiązuje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu pobierania próbek do badań oraz postępowania z próbkami pobranymi w ramach urzędowej kontroli pasz (Dz.U. z 2007 r. Nr 2, poz. 14).

⁴ Dz.U. z 2007 r. Nr 36, poz. 233.

- nieplanowanie przez GIW w badanym okresie własnych kontroli, mających na celu sprawdzenie skuteczności sprawowania przez IW nadzoru nad stosowaniem GMO w paszach, uznając, że kontrole takie nie zostały zaliczone do zadań priorytetowych. Na przeprowadzone przez GIW w badanym okresie 63 kontrole, zaledwie w dwóch badano zagadnienia związane z występowaniem GMO w paszy.

Ponadto z ustaleń Najwyższej Izby Kontroli wynika, iż:

- w okresie objętym kontrolą, na 18 stwierdzonych przez IW przypadków naruszenia prawa w związku ze stwierdzeniem: występowania GMO w paszach (6 przypadków), niewłaściwego oznakowania pasz zawierających GMO (10 przypadków) oraz zamieszczenia niepełnej informacji o GMO (2 przypadki), wymagających zastosowania sankcji określonych w art. 53 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach⁵, jedynie w 1 zastosowano sankcje;
- liczba prób pasz przebadanych w kierunku GMO, wykazana w sprawozdaniach z realizacji Krajowego Planu Kontroli Urzędowej Środków Żywności Zwierząt za lata 2005, 2006 i 2007, wynosząca odpowiednio: 259, 204 i 155 prób, nie znajdowała potwierdzenia w świetle danych przekazanych zarówno przez laboratoria wykonujące te badania, jak również przez powiatowych lekarzy weterynarii;
- w badaniach przeprowadzanych przez Pracownię Krajowego Laboratorium Pasz w Szczecinie nie różnicowano rodzaju stwierdzonej w paszach modyfikacji genetycznej kukurydzy i rzepaku. Nie pozwalało to na ustalenie, czy zawarte w paszy odmiany GMO były dopuszczone do stosowania.

Z udzielonych w toku kontroli wyjaśnień wynika, że istotną przyczyną powstania niektórych nieprawidłowości, np. niepełnej realizacji planu kontroli, była niewystarczająca obsada kadrowa oraz duża rotacja pracowników Inspekcji Weterynaryjnej.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Wyegzekwowanie od jednostek Inspekcji Weterynaryjnej:
 - pełnej realizacji planów urzędowej kontroli pasz;
 - rzetelnego prowadzenia dokumentacji przy pobieraniu prób laboratoryjnych;
 - obowiązku stosowania sankcji karnych w przypadku naruszenia przepisów karnych dotyczących produkcji, obrotu i stosowania pasz zawierających GMO.
2. Rozszerzenie zakresu badań laboratoryjnych przez Inspekcję Weterynaryjną na obecność GMO w paszach.
3. Stosowanie jednolitej kategoryzacji podmiotów w planach i sprawozdaniach z działalności Inspekcji Weterynaryjnej.
4. Opracowanie i wprowadzenie systemu weryfikacji danych zamieszczanych w sprawozdaniach Inspekcji Weterynaryjnej.
5. Dokonanie stosownych weryfikacji danych przekazanych Komisji Europejskiej.

⁵ Dz.U. Nr 144, poz. 1045.

6. Włączenie do zakresu działań kontrolnych Głównego Lekarza Weterynarii obowiązku sprawdzania skuteczności nadzoru sprawowanego przez IW nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem organizmów genetycznie zmodyfikowanych, przeznaczonych do użytku paszowego i do produkcji pasz genetycznie zmodyfikowanych.
7. Zapewnienie zamieszczania i aktualizacji, na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Weterynarii, miarodajnych danych, dotyczących występowania GMO w paszach oraz aktualnych informacji o stwierdzonych przypadkach naruszenia obowiązujących przepisów w tym zakresie.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pani Minister o przedstawienie, w terminie miesięcznym od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Pani Minister prawo zgłoszenia na piśmie do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o której mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały Kolegium NIK.